

РОЗДІЛ 5. ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ПРИРОДООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА НА ЗАСАДАХ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL ASPECTS OF THE DEVELOPMENT OF THE COMPANY'S ENVIRONMENTAL ACTIVITIES ON THE PRINCIPLES OF SOCIAL RESPONSIBILITY

У статті на основі проведених наукових досліджень визначено сутність природоохоронної діяльності та узагальнено класифікацію її видів. Обґрунтовано доцільність запровадження моделей соціальної відповідальності у природоохоронну діяльність підприємств. Проаналізовано сучасний стан розвитку природоохоронної діяльності та соціальної відповідальності підприємств України. На основі результатів проведених досліджень розроблено рекомендації щодо формування стратегії природоохоронної діяльності підприємств на засадах соціальної відповідальності. Розроблено рекомендації щодо використання інструментів управління соціальною відповідальністю підприємства.

Ключові слова: природоохоронна діяльність, соціальна відповідальність, управління, розвиток, аналіз, оцінка, підприємство, стратегія.

В статье на основе проведенных научных исследований определена сущность природоохранной деятельности и обобщена классификация ее видов. Обоснована целесообразность внедрения моделей социальной ответственности в природоохранную деятельность предприятий. Проанализировано современное состояние развития природоохранной деятельности и социальной

ответственности предприятий Украины. На основе результатов проведенных исследований разработаны рекомендации относительно формирования стратегии природоохранной деятельности предприятий на принципах социальной ответственности. Разработаны рекомендации по использованию инструментов управления социальной ответственностью предприятия.

Ключевые слова: природоохранная деятельность, социальная ответственность, управление, развитие, анализ, оценка, предприятие, стратегия.

In the article, on the basis of scientific studies, identified the essence of conservation and generalized classification. The expediency of introduction of models of social responsibility in the environmental protection activities of enterprises is substantiated. Analysed the current state of environmental protection and the social responsibility of enterprises in Ukraine. Based on the results of the conducted studies, developed recommendations on the formation of the strategy of environmental protection enterprises on the principles of social responsibility. Recommendations on the use of tools of management of social responsibility of the enterprise are developed.

Key words: environmental activities, social responsibility, management, development, analysis, evaluation, enterprise, strategy.

УДК 330.34:502.171

Литовченко І.В.

к.е.н., доцент кафедри економіки та соціальних наук

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Бестужев В.О.

студент

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Постановка проблеми. XXI ст. характеризується високим рівнем антропогенного навантаження на природу. Розвиток виробництва та господарська діяльність людини зумовили погіршення екологічної ситуації та виникнення глобальних екологічних проблем в останні десятиріччя. У такій ситуації динамічні трансформаційні процеси економічного розвитку вимагають більш складних та збалансованих підходів до природоохоронної діяльності, забезпечення сталого розвитку окремих підприємств та цілих територій можливе шляхом створення нових форм та інструментів ринкового регулювання охорони навколишнього природного середовища. За цих умов актуальним є не тільки організаційно-управлінське забезпечення природоохоронної діяльності, а й розроблення нових підходів до відповідального здійснення економічної діяльності у цілому та подальших кроків у цій сфері, зокрема

впровадження концепції корпоративної соціальної відповідальності та розроблення відповідної стратегії щодо управління природоохоронною діяльністю підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання організації та управління природоохоронною діяльністю в умовах підприємства досліджуються у працях Б.М. Андрушків, А.В. Бохан, Н.Б. Кирич, В.І. Куценко, А.А. Садекова, О.А. Васюти, Л.Г. Мельника, Т.Ю. Туниці, В.А. Хвесика, Р.П. Шерстюк та ін. Своєю чергою, багато зарубіжних і вітчизняних учених висвітлювали проблеми соціальної відповідальності та етичних й екологічних принципів функціонування підприємств, зокрема: Д. Акімов, І. Березін, А. Войчак, Е. Діхтль, С. Ебель, С. Захарова, Ф. Котлер, М. Сімановська та ін.

Разом із цим донині немає чіткого розуміння сутності та чіткої стратегії здійснення природоохо-

ронної діяльності підприємства на основі соціальної відповідальності.

Постановка завдання. Метою дослідження є теоретичне обґрунтування та розроблення практичних рекомендацій щодо вдосконалення природоохоронної діяльності підприємства на засадах соціальної відповідальності.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких завдань:

- визначення понятійного апарату у сфері природоохоронної діяльності та соціальної відповідальності підприємств;
- аналіз наявних моделей соціальної відповідальності підприємства;
- ідентифікація стану та основних проблем щодо здійснення природоохоронної діяльності;
- розроблення рекомендацій з удосконалення природоохоронної діяльності підприємства на засадах соціальної відповідальності.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Сучасний економічний та соціальний розвиток суспільства характеризується цілою низкою проблем, вирішення яких потребує координації зусиль усіх країн – суб'єктів світового господарства. Виникнення цих проблем є наслідком занадто активної господарської діяльності, яка здебільшого є неефективною та навіть загрозливою для людства. Сьогодні людство опинилося на порозі екологічної кризи, під якою авторами розуміється такі взаємовідносини суспільства та природи, за яких розвиток продуктивних сил та виробничих відносин не відповідає ресурсокліматичним можливостям біосфери. При цьому екологічну кризу слід розглядати у вузькому та широкому розумінні: у вузькому розумінні – це деградація природних продуктивних сил, істотне погіршення якості навколишнього середовища, екологічних умов життя та економічної діяльності; у широкому – це криза суспільних відносин природокористування у цілому.

У цьому контексті на особливу увагу заслуговують питання інтенсифікації природоохоронної діяльності підприємств як основних суб'єктів господарювання з урахуванням потреб та вимог суспільного розвитку. На основі проведених аналітичних досліджень наявних теоретичних підходів до визначення сутності поняття «природоохоронна діяльність» авторами дається її таке визначення: природоохоронна діяльність підприємства – це сукупність видів діяльності, спрямована на попередження, мінімізацію, усунення наслідків забруднення та інших видів негативного впливу на навколишнє природне середовище і відновлення його якості.

Також у процесі дослідження авторами виявлено відсутність єдиного методичного підходу до класифікації видів природоохоронної діяльності, що зумовило доцільність їх систематизації. На рис. 1 наведено узагальнену авторами класифі-

кацію природоохоронної діяльності за рівнем здійснення, видами, формами, напрямками, цільовим призначенням.

Кожний вид діяльності має свою специфіку, мету, особливості фінансування та критерії оцінки ефективності та успішності її здійснення.

Вдосконалення природоохоронної діяльності підприємств є одним основних напрямів щодо подолання кризової екологічної ситуації. Раніше природоохоронні заходи стосувалися лише подолання вже заподіяної шкоди навколишньому природному середовищу, проте зараз охорона природи передбачає цілий комплекс заходів, що стосується запобігання можливому збитку, раціональне використання корисних копалин та ресурсів у цілому, відновлення природно-ресурсного потенціалу тощо.

З огляду на необхідність урахування способів раціонального природокористування, стає можливим розглядати корпоративну соціальну відповідальність як один із ключових напрямів природоохоронної діяльності підприємства.

Останнім часом в Україні все більшої актуальності набувають питання соціально відповідальної діяльності підприємств. Цьому сприяли глобалізація економічних і культурних процесів, розповсюдження європейських цінностей на всі сфери суспільства.

Соціальна відповідальність – це соціальне явище, що являє собою добровільне та свідоме виконання, використання і дотримання суб'єктами суспільних відносин, приписів, соціальних норм, а в разі їхнього порушення – застосування до порушника заходів впливу, передбачених цими нормами [9].

За своїм сутнісним змістом соціальна відповідальність має два прояви: позитивний і негативний. Під позитивною (перспективною) соціальною відповідальністю потрібно розуміти добровільне і свідоме використання, виконання, дотримання суб'єктами суспільних відносин приписів соціальних норм. Під негативною (ретроспективною) соціальною відповідальністю розуміємо застосування для порушника соціальних норм заходів впливу, передбачених цими нормами.

Соціальна відповідальність має дві форми реалізації: добровільну, виражену в обов'язку суб'єкта виконувати приписи соціальних норм його правомірною поведінкою і реакцією на нього, і примусову, виражену в обов'язку порушника соціальних норм підпорядкуватися різноманітним заходам суспільного і (або) державного примусу.

Відмінними рисами соціальної відповідальності є її багатоаспектність та багаторівневість [10]. Вони виявляються на особистісному (індивідуальному) рівні через ступінь громадянської зрілості особистості та є базовою для інших рівнів.

На груповому рівні соціальна відповідальність визначається як корпоративна соціальна

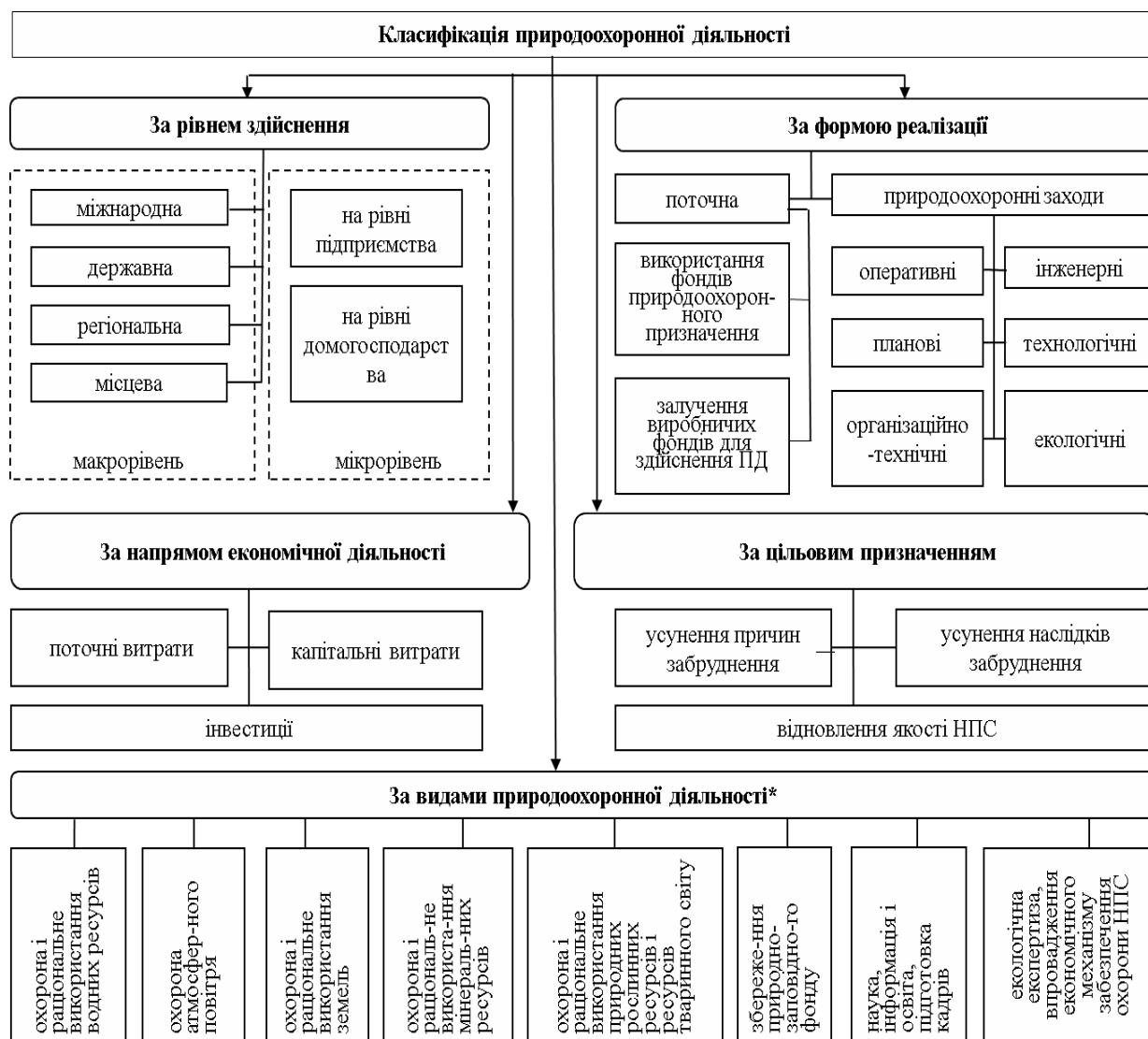


Рис. 1. Класифікація природоохоронної діяльності [1; 6; 11]

відповідальність; на суспільному – передбачає соціальну відповідальність суспільства за гідний рівень життя нинішнього і майбутнього покоління; на державному – визначає найкращі шляхи досягнення сталого, соціального та людського розвитку.

На глобальному рівні соціальна відповідальність окреслює пріоритети світового розвитку, людської цивілізації завдяки міжнародним домовленостям щодо запровадження сталого розвитку (м. Ріо-де-Жанейро, 1992 р.; м. Йоганнесбург, 2002 р.; м. Ріо-де-Жанейро, 2012 р.), а також Глобальному договору ООН [2; 7]. Окрім того, розроблено систему стандартів та рекомендацій щодо запровадження сталого розвитку, а саме: стандарт ISO 14000 у галузі систем екологічного менеджменту, Global Reporting Initiative (GRI) – рекомендації щодо звітності в галузі сталого розвитку, міжнародний стандарт із соціальної відповідальності ISO 26000, ISO 9001:2000 тощо.

Ідеї соціальної відповідальності підприємств існують із 50-х років ХХ ст., вони розвивалися у міру того, як суспільство почало усвідомлювати негативний вплив, який здійснює господарська діяльність на стан навколишнього середовища. Таким чином, соціальна відповідальність підприємств – це своєрідна концепція залучення соціальних та екологічних аспектів у діяльність бізнесу на засадах добровільності й взаємодії між різними зацікавленими сторонами [13].

У сучасній науковій літературі існує декілька моделей соціальної відповідальності бізнесу, які відображають основні тенденції формування системи корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) у компаніях різних країн (табл. 1). Так, виділяють американську, британську, європейську, японську і пострадянську моделі СВ [3].

Управління соціальною відповідальністю підприємства полягає у реалізації класичних функцій менеджменту, які спрямовані на реалізацію

Моделі соціальної відповідальності підприємств

Назва	Характеристика
Американська модель	Включає набір традиційних механізмів і форм реалізації корпоративних соціальних програм. Для американських корпорацій характерні добровільні ініціативи в галузі КСВ, фінансування різних проектів і програм, благодійність, меценатство, спонсорство. Подібні види діяльності виходять за рамки вимог закону, більше того, заохочуються суспільством і державою, зокрема компанії, що активно реалізують програми КСВ, звільняються від низки податків, що закріплено на законодавчому рівні
Європейська модель	Передбачає, що соціально відповідальна діяльність підприємства пов'язана з досягненням його бізнес-цілей і є частиною стратегії створення додаткової інвестиційної привабливості компанії. Практично всі ініціативи, що фінансуються підприємством у рамках такої моделі, мають безпосередньо стосуватися підвищення рибутку. Найпопулярнішими об'єктами інвестицій є розвиток науки, освіти і технологій; розвиток персоналу компанії; внесок у розвиток територій, де розташовані виробничі потужності підприємства; природоохоронна діяльність; програми приведення діяльності компанії у відповідність до світових галузевих стандартів; добродійні внески за участю працівників компанії
Британська модель	Симбіоз європейської та американської моделей, за якої держава активно підтримує бізнес, значна активність корпорацій у реалізації власних соціальних проектів
Японська (азійська) модель	Орієнтована на внутрішнє середовище підприємства і проявляється в системі довичного найму та відповідних умовах управління персоналом (принцип старшинства). Характерним є сприйняття підприємства як виробничої сім'ї, корпорація підтримує працівника протягом життєвого шляху: допомагає у придбанні житла, виділяє фінансову допомогу при народженні дітей, а потім їх навчанні, виплачує щедрі вихідну допомогу і корпоративні пенсії
Пострадянська модель	Підприємства мають у своїй структурі традиційно соціально-спрямовані підрозділи (дитячі садки, літні табори, власні лікарні, будинки культури, клуби тощо). Соціальна відповідальність підприємств не розглядається як особливий вид діяльності, КСВ є державно закріпленою формою активності виробничого сектора

інтересів зацікавлених сторін, беручи на себе відповідальність за вплив їхньої діяльності на підвищення ефективності господарювання та забезпечення стійкого збалансованого розвитку.

Система управління соціальною відповідальністю на підприємствах включає декілька складників:

1) організаційно-управлінське забезпечення (наявність на підприємстві спеціального підрозділу з корпоративної соціальної відповідальності; наявність менеджера із соціальної відповідальності; щорічний випуск соціального звіту; соціальний аудит; наявність кодексів ділової етики; участь у міжнародних ініціативах із корпоративної соціальної відповідальності; приєднання до глобального договору ООН тощо);

2) управління персоналом (включає: високу корпоративну культуру; ефективну організацію оплати праці; навчання та розвиток персоналу; наявність на підприємстві компенсаційного пакету; соціальний захист працівників; розвинену соціальну інфраструктуру);

3) охорона праці та здоров'я (навчання співробітників з питань охорони праці та промислової безпеки; соціальні програми з охорони праці та промислової безпеки);

4) природоохоронна діяльність і ресурсозбереження (екологічний моніторинг результатів виробничої діяльності; програми з охорони навколишнього середовища та ресурсозбереження; участь у міжнародних екологічних ініціативах; застосування міжнародних екологічних стандартів якості продукції);

5) соціальні інвестиції в розвиток місцевого співтовариства за напрямками (об'єкти соціальної інфраструктури території присутності; охорона здоров'я; культура і мистецтво; спорт; участь у партнерських проектах із державними та місцевими органами влади, громадськими організаціями та іншими підприємствами; благодійна допомога (малозабезпеченим і багатодітним сім'ям, інвалідам, ветеранам і людям з обмеженими можливостями, дитячим будинкам та інтернатам).

Таким чином, катастрофічний вплив, що чинить господарська діяльність підприємств на стан навколишнього природного середовища, змушує їх переходити до втілення концепції корпоративної соціальної відповідальності та поміркованої політики управління своїм функціонуванням. Проведений теоретичний аналіз понятійного апарату та обґрунтування можливих шляхів удосконалення природоохоронної діяльності потребує ідентифікування стану та проблем у сфері соціальної відповідальності та охорони навколишнього середовища.

Україна, як і переважна більшість країн світу, сьогодні також має низку складних екологічних проблем. Екологічна ситуація у нашій країні демонструє тенденцію до погіршення через збільшення утворення та накопичення відходів, особливо відходів I–III класів небезпеки [4]. Тому є підстави стверджувати, що проблема взаємодії людини й природи стала останнім часом однією з найбільш обговорюваних і викликає подальшу особливу актуальність та зацікавленість до її вирішення.

Стан природоохоронних діяльності характеризує обсяги витрат на її здійснення. На рис. 2. відображено витрати на охорону навколишнього середовища за період 2010–2016 рр.

Протягом 2016 р. на охорону навколишнього природного середовища підприємствами, організаціями та установами було витрачено 32,5 млрд. грн., що є значним збільшенням, оскільки в 2015 р. було виділено 24,6 млрд. грн. Із загального обсягу витрат на охорону навколишнього природного середовища 59% становлять поточні витрати і 41% – капітальні інвестиції. У загальному обсязі капітальних інвестицій на охорону навколишнього природного середовища інвестиції в інтегровані технології становлять 59%, в очищення – 40% та інші інвестиції – 1%. Інвестиційні витрати в інтегровані технології пов'язані зі зміною технології виробництва та зменшенням обсягів забруднень довкілля, що є дуже позитивним кроком у здійсненні природоохоронної діяльності вітчизняних підприємств [2].

Основним джерелом фінансування витрат на охорону навколишнього природного середовища, як і в попередні роки, були власні кошти підприємств та організацій – 68% (що характеризує підвищення їх соціальної відповідальності), за рахунок державного та місцевих бюджетів було профінансовано 6% витрат, а решта коштів надійшла з інших джерел фінансування. При цьому переважна частка коштів припадає на очищення стічних вод та поводження з відходами, що не відповідає вимогам і не впливає на майбутні зміни, зменшення викидів та забруднень, провадження новітніх технологій [4].

Здійснення позитивного впливу на навколишнє середовище, внутрішню діяльність та екологію у цілому можливе за рахунок розроблення чіткої стратегії на засадах соціальної та екологічної відповідальності.

Як основні чинники успіху в контексті екологічної відповідальності підприємства слід виокремити: зменшення негативного впливу на довкілля

від діяльності компанії; поліпшення екологічних характеристик планети; поліпшення здоров'я населення; збільшення вартості бренду та формування позитивної репутації; зростання обсягів продажу, можливість виходу на нові ринки; доступ до нових джерел капіталу; зменшення витрат та зростання продуктивності праці.

Відповідно до Стратегії сприяння розвитку соціальної відповідальності бізнесу в Україні на період до 2020 р., основні цілі поділяються на економічні, соціальні та екологічні [8].

Досвід багатьох підприємств засвідчує [5; 12], що соціальна відповідальність значною мірою корелює з прибутками. З усіх проявів соціальної відповідальності найбільш вираженим є вплив екологічних ініціатив на фінансові результати діяльності компаній.

Екологічними цілями є більш раціональне використання природних ресурсів та зниження рівня викидів, що досягається за рахунок інвестування компаніями в екоінновації та створення системи екологічного менеджменту, що передбачає цілеспрямовані екологічні акції, закупівлю енергоефективного обладнання, перехід на альтернативні джерела енергії тощо.

Розглянуті цілі можуть бути покладені в основу стратегії підприємства, розроблення якої передбачає низку етапів і може враховувати особливості діяльності кожного окремого підприємства (рис. 3).

Найбільш відомими інструментами корпоративної соціальної відповідальності (й екологічної як частини соціальної відповідальності) є такі: етичні кодекси, карти етики, комітети з етики, соціальні ревізії, соціальні звіти, навчання етичній поведінці (тренінги), етичні експертизи, соціальне інвестування, система методів морального заохочення і покарання, соціальні комунікації [3; 9].

Розглянемо їх детальніше для розроблення стратегії соціально відповідальної природоохоронної діяльності підприємства:

1) етичний кодекс – це зведення моральних принципів, моральних норм і правил поведінки

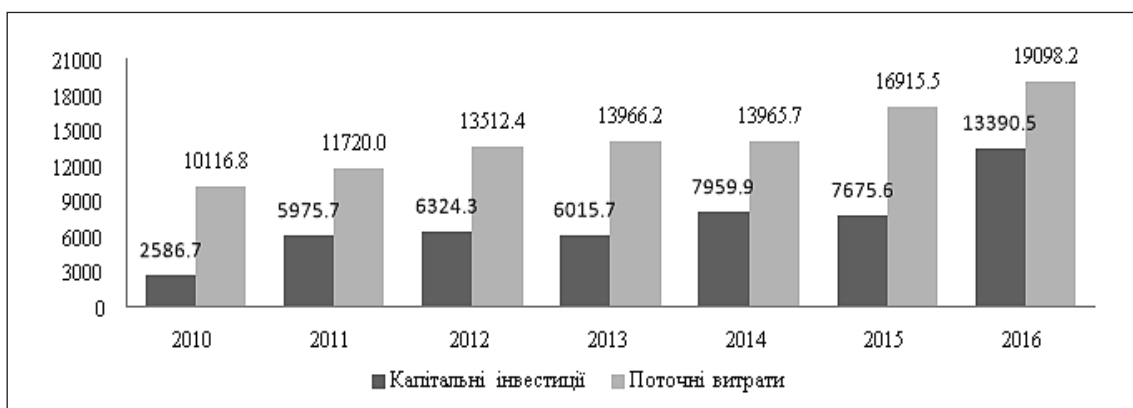


Рис. 2. Витрати на охорону навколишнього природного середовища в Україні (млн. грн., у фактичних цінах) [4]

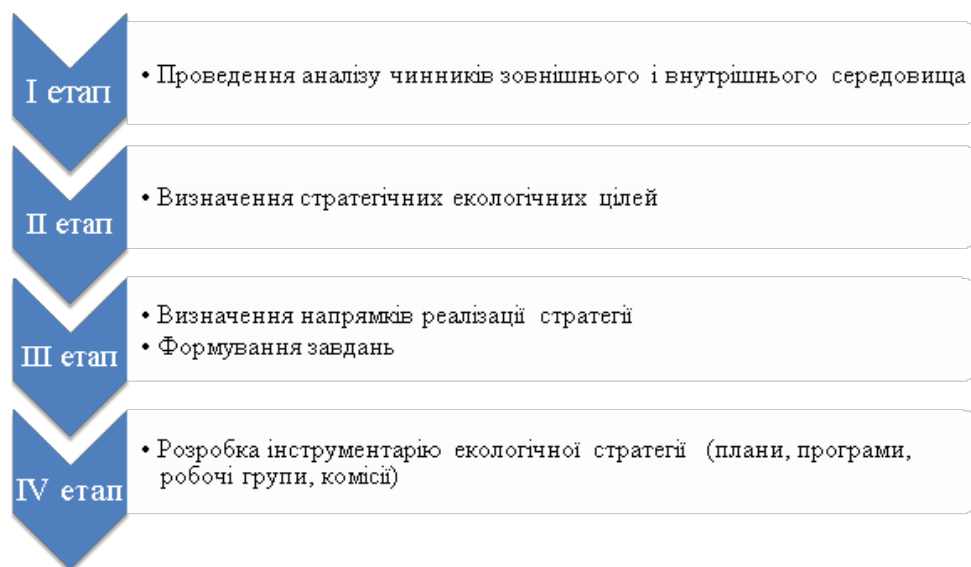


Рис. 3. Процес розроблення стратегії природоохоронної діяльності підприємства на засадах соціальної відповідальності

колективу підприємства, що визначає оцінку їхніх дій із погляду взаємовідносин з іншими суб'єктами бізнесу, відносин у колективі й суспільстві на основі дотримання моральних норм і принципів, які розділяються ними.

Виділяють такі типи етичних кодексів:

– регламентуючі кодекси, що містять докладно розроблені правила, покликані регулювати відносини сторін у разі порушень зобов'язань (наприклад, контракти);

– соціальні кодекси, що регулюють зобов'язання перед клієнтами, вкладниками, акціонерами, співробітниками тощо;

– корпоративні кодекси, що включають положення про цінності організації, її філософію та цілі (формують основи корпоративної культури);

– професійні кодекси, що визначають міжособистісні стосунки в організації і погоджують інтереси працівників та організації;

2) «карти етики» являють собою набір етичних правил і рекомендацій, що конкретизують етичний кодекс корпорації для кожного співробітника компанії. Вони містять ім'я і телефон консультанта компанії з етичних питань (адвоката з етики);

3) комітети з етики створюються як постійно діючі (для оцінки повсякденної практики з погляду етики), так і тимчасові (за необхідності вирішити виниклу моральну проблему). Майже всі члени таких комітетів – керівники вищого рівня;

4) соціальні ревізії створюються для оцінки і складання звітів про соціальний вплив дій і програм організації;

5) соціальна звітність – документально оформлена сукупність даних комерційної організації, що відображають середовище функціонування компанії, принципи та методи співпраці з групами

впливу, результати діяльності компанії в економічній, соціальній, екологічній сферах життя суспільства;

6) навчання етичної поведінки – проведення тренінгів із вирішення моральних проблем бізнесу;

7) етичні експертизи – це діяльність, спрямована на перевірку, аналіз і оцінку змісту, мети діяльності та очікуваних результатів на основі пошуку чесних, відповідальних, гуманних, справедливих рішень питань, важливих із погляду моралі, й таких, що пов'язані з морально-психологічними ускладненнями;

8) соціальне інвестування – використання і залучення зовнішніх та внутрішніх ресурсів територіальних громад в інтересах їхнього соціально-економічного, культурного розвитку, створення достатнього рівня життя для її членів, забезпечення реалізації їхніх демократичних прав і свобод, гармонії з навколишнім середовищем;

9) система методів морального заохочення і покарання як узагальнення підсумків позитивної чи негативної оцінки дій працівника та результатів його праці;

10) соціальні комунікації – це обмін між людьми або іншими соціальними суб'єктами цілісними знаковими повідомленнями, у яких відображені інформація, знання, ідеї, емоції тощо, зумовлений цілою низкою соціально значимих оцінок, конкретних ситуацій, комунікативних сфер і норм спілкування, прийнятих у даному суспільстві.

Відповідно до цього, авторами запропоновано та розроблено рекомендації щодо використання інструментів управління соціальною відповідальністю підприємства (табл. 2).

Як показує практика менеджменту, для оперативного управління найбільше значення мають

**Інструменти соціальної відповідальності підприємства
в розрізі різних рівнів управління і груп зацікавлених осіб**

Організаційний інструмент	Оперативне управління	Тактичне управління	Стратегічне управління
Етичні кодекси	-	-	Внутрішні стейкхолдери
Карти етики	Внутрішні стейкхолдери	-	-
Комітети з етики	-	Внутрішні стейкхолдери	-
Соціальні ревізії	-	Зовнішні стейкхолдери	-
Соціальні звіти	-	-	Зовнішні стейкхолдери
Навчання етиці	Внутрішні стейкхолдери	-	-
Етична експертиза	-	Зовнішні стейкхолдери	-
Етичне консультування	-	Зовнішні стейкхолдери	-
Соціальні інвестиції	-	-	Зовнішні стейкхолдери
Моральне заохочення (покарання)	Внутрішні стейкхолдери	-	-
Соціальні комунікації	-	Внутрішні і зовнішні стейкхолдери	-

карти етики, система морального стимулювання, тренінги, соціальні ревізії. Вони забезпечують швидке вирішення поточних проблем управління організацією, підвищують продуктивність праці, зміцнюють корпоративну культуру.

Для вирішення тактичних завдань найбільш дієвими виявляються комітети з етики, проведення етичних експертиз, етичне консультування. Створені для вирішення непередбачених резонансних завдань, вони позитивно впливають на суспільний імідж організації, зміцнюють корпоративну культуру, знижують ризики опортуністичної поведінки серед співробітників, змушують скорегувати методи досягнення цілей.

Під час досягнення стратегічних цілей на перший план виходять такі інструменти управління, як етичні кодекси, соціальні звіти, соціальні інвестиції (соціальні програми). Вони підвищують репутацію та інвестиційну привабливість підприємства, рівень довіри з боку ключових стейкхолдерів, знижують транзакційні витрати, ведуть до зростання капіталізації комерційної організації.

Як переваги реалізації розробленої стратегії природоохоронної діяльності підприємства на засадах соціальної відповідальності слід виокремити:

- підвищення ступеня екологізації підприємницької (господарської) діяльності;
- збільшення ресурсного потенціалу;
- зменшення розмірів штрафів за екологічні правопорушення та платежів на відшкодування заподіяних збитків;
- зменшення платежів за викиди (скиди) забруднюючих речовин та розміщення відходів у навколишньому середовищі;

– зменшення поточних і капітальних витрат на здійснення природоохоронних заходів;

– поліпшення іміджу підприємства та підвищення рівня інвестиційної привабливості.

Висновки з проведеного дослідження.

У процесі дослідження було отримано результати, які полягають у наданні практичних рекомендацій щодо вдосконалення природоохоронної діяльності підприємства на основі управління соціальною відповідальністю та розроблення стратегії, яка забезпечує комплексне врахування інтересів підприємства та суспільства в процесі їх взаємодії та функціонування.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Інституційні аспекти адміністрування сфери природокористування в Україні / Б.В. Буркинський, А.І. Мартієнко, Н.І. Хумарова. Економіка України. 2016. № 1. С. 79–91.
2. Глобальний договір ООН (UN Global Compact, 2000). URL: globalcompact.org.ua.
3. Гриненко А.М. Корпоративна соціальна відповідальність: теоретико-методологічний аспект оцінювання соціальної діяльності. Формування ринкової економіки. Праця в XXI столітті: новітні тенденції, соціальний вимір, інноваційний розвиток: у 2-х т. Т. 2. К.: КНЕУ, 2012. С. 58–68.
4. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
5. Діагностика стану та перспектив розвитку соціальної відповідальності в Україні (експертні оцінки): монографія / О.Ф. Новікова, М.Є. Дейч, О.В. Панькова та ін.; НАН України, Ін-т економіки пром-ті. Донецьк, 2013. 296 с.
6. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991

року. Відомості Верховної Ради України. 1991. № 41. С. 546.

7. Запровадження принципів «Глобального зеленого курсу» у модель економічного розвитку України: наукова доповідь / Б.В. Буркинський, Т.П. Галушкіна, Л.О. Мусіна та ін.; за наук. ред. акад. НАН України д.е.н., проф. Б.В. Буркинського. Одеса: Фенікс, 2012. 48 с.

8. Концепція національної стратегії соціальної відповідальності бізнесу в Україні. URL: <http://kbs.org.ua/index.php?get=14&id=5817>.

9. Охріменко О.О., Іванова Т.В. Соціальна відповідальність; Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут». К., 2015. 180 с.

10. Петрашко Л.П. Корпоративна відповідальність: крос-культурні моделі та бізнес-практики: монографія. К.: КНЕУ, 2013. 372 с.

11. Попова М.О., Андерсон В.Н. Особливості інвестування природоохоронної діяльності в сучасних умовах. Сталий розвиток – XXI століття: управління, технології, моделі. Дискусії 2016: колективна монографія; за наук. ред. проф. Є.В. Хлобистова. Черкаси: Чебаненко Ю., 2016. С. 472–479.

12. Прокопенко О.В., Клименко О.В. Управління інвестиційною діяльністю підприємства в умовах еколого-економічної нестабільності. Наукові праці Донецького національного технічного університету. 2013. № 4(46). С. 365–372.

13. Шимова О.С., Соколовський Н.К. Экономика природопользования: учеб. пособ. М.: ИНФРА-М, 2005. 377 с.

REFERENCES:

1. Burkynskiy B.V., Martiienko A. I., Khumarova N.I. (2016) Instytutsiini aspekty administruvannya sfery pryrodokorystuvannya v Ukraini [Institutional aspects of administration of the sphere of nature management in Ukraine]. *Ekonomika Ukrainy*. – Kyiv: 2016. – no 1. – pp. 79-91. (in Ukrainian).

2. Hlobalnij dohovor OON [The UN global compact]. – Available at : globalcompact.org.ua

3. Hrynenko A. M. (2012) Korporatyvna sotsialna vidpovidalnist: teoretyko-metodolohichniy aspekt otsinivannya sotsialnoi diialnosti [Corporate social responsibility: theoretical-methodological aspect of evaluation of social activities]. *Proceedings of the Formuvannya rynkovoї ekonomiky (Ukrainian, Kyiv)*, Kyiv: KNEU, 2012. – 680 pp. – pp. 58 – 68.

4. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (2016) Vytraty na okhoronu navkolyshnoho pryrodnoho sere-

dovyshcha v Ukraini [The costs of protection of the environment in Ukraine], Kyiv: Informatsiino-analitychne ahentstvo.

5. Novikova O.F., Deich M.E., Pankova O. V. (2013) Diahnostyka stanu ta perspektyv rozvytku sotsialnoi vidpovidalnosti v Ukraini (ekspertni otsinky) [Diagnostics of the state and prospects of development of social responsibility in Ukraine (expert rating)]. *Donetsk*, 296 pp. (in Ukrainian)

6. Zakon Ukrainy “Pro okhoronu navkolyshnoho pryrodnoho seredovyshcha” (1991) [The law of Ukraine “On environmental protection”]. *Proceedings of the Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. (Ukrainian, Kyiv)*, Kyiv, 1991. – vol 41. – pp. 546.

7. Burkynskiy B.V., Halushkina T.P., Musina L.O. (2012) Zaprovadzhennia pryntsyypiv “Hlobalnoho zelenoho kursu” u model ekonomichnoho rozvytku Ukrainy [The introduction of the principles of a “Global green deal” in the model of economic development of Ukraine]. *Odesa: IPREED NAN Ukrainy. PP “Pidpriemstvo Fieniks”*, 48 pp. (in Ukrainian)

8. Kontseptsiiia natsionalnoi stratehii sotsialnoi vidpovidalnosti biznesu v Ukraini [The concept of the national strategy of social responsibility of business in Ukraine]. Available at : <http://kbs.org.ua/index.php?get=14&id=5817> (in Ukrainian).

9. Okhrimenko O.O., T.V. Ivanova (2015) Sotsialna vidpovidalni [Social responsibility]. Kyiv: KNTU “KPI”, 180 pp. (in Ukrainian)

10. Petrashko L.P. (2013) Korporatyvna vidpovidalnist: kros-kulturni modeli ta biznes-praktyky [Corporate responsibility: a cross-cultural models and business practices]. Kyiv : KNEU, 372 pp. (in Ukrainian)

11. Popova M.O., Anderson V.N. (2016) Osoblyvosti investuvannya pryrodokhoronnoi diialnosti v suchasnykh umovakh [Investing environmental activities in modern conditions]. *Proceedings of the Stalyi rozvytok XXI stolittia: upravlinnia, tekhnolohii, modeli. Dyskusii 2016. (Ukrainian, Kyiv)*, Kyiv: KNTU “KPI”, pp. 472-479. (in Ukrainian).

12. Prokopenko O.V., Klimenko O.V. (2013) Upravlinnia investytsiinoiu diialnistiu pidpriemstva v umovakh ekoloho-ekonomichnoi nestabilnosti [Management of investment activity of the enterprise in terms of environmental and economic instability]. *Naukovi pratsi Donetskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu. Donetsk*, 2013. – vol 4 (46). – pp. 365–372. (in Ukrainian).

13. Shymova O. S., Sokolovskiy N. K. (2005) *Ekonomika pryrodopolzovaniya* [Environmental Economics]. Moscow : YNFRA-M, 2005. – 377 pp. (in Russian)

Litovchenko I.V.

Candidate of Economic Sciences,
Senior Lecturer at Department of Economics
and Social Sciences

Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

Bestuzhev V.A.

Student

Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL ASPECTS OF THE DEVELOPMENT OF THE COMPANY'S ENVIRONMENTAL ACTIVITIES ON THE PRINCIPLES OF SOCIAL RESPONSIBILITY

Modern economic and social development of society is characterized by a number of problems, which solution requires coordinated efforts of all countries – participants of the world economy. The occurrence of these problems is a consequence of too active economic activities, which in many cases is ineffective and even threatening to mankind.

In this context, of special note are the issues of intensification of environmental activities of enterprises as the main entities based on the needs and requirements of social development. On the basis of the conducted analytical research of existing theoretical approaches to the definition of the essence of concept “environmental activities” by the authors is that environmental activity of the enterprise is a set of activities aimed at preventing, minimizing, pollution, and other negative impacts on the natural environment and restore its quality.

Also in the research process, the authors identified the lack of a unified methodological approach to the classification of environmental activities, which resulted in the appropriateness of their classification by types, forms, levels of implementation, areas of purpose.

Improvement of environmental activities of enterprises is one of the main directions for overcoming the crisis of the ecological situation. Earlier environmental protection measures relate only to overcome the harm already caused to the surrounding natural environment but the protection of nature involves a complex of measures regarding prevention of possible damage, rational use of mineral resources and resources in general, recovery of natural resource potential and the like.

Based on the results of the conducted studies, developed recommendations on the formation of the strategy of environmental protection enterprises on the principles of social responsibility and recommendations for the use of tools of management of social responsibility of the enterprise.

As the practice of management, for the operational management of the highest value are card ethics a system of moral incentives, trainings, social audit. They provide a quick solution to the current problems of management of the organization, increase productivity, reinforce corporate culture.

As the benefits of the implementation strategy developed for the company's environmental activities on the principles of social responsibility should be highlighted: enhancing the greening of business (economic) activity, increasing resource capacity, reducing the size of penalties for environmental violations and payments for compensation of damages, reduction of payments for emissions (discharges) of pollutants and waste disposal in the environment, reduction of current and capital expenditure on environmental protection programmes, improving company image and enhancing the investment attractiveness of the enterprise.

In the course of the study were the results obtained, which are to provide practical recommendations for improving the company's environmental activities based on social responsibility and development strategy, which provides a comprehensive consideration of the interests of the company and companies in the process of their interaction and operation.